

Predmet C-242/22 PPU**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

6. travnja 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:Tribunal da Relação de Évora – Secção Criminal – 2.^a Subsecção
(Žalbeni sud u Évori, Kazneni odjel, Drugi pododjel, Portugal)**Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:**

8. ožujka 2022.

Žalitelj:

TL

Druga stranka u žalbenom postupku:

Ministério Público

Predmet glavnog postupka

Žalba koju je u kaznenom postupku osoba TL podnijela Tribunalu da Relação de Évora (Žalbeni sud u Évori, Portugal) protiv rješenja Tribunala Judicial da Comarca de Beja (Sud sudskog okruga Beja, Portugal) kojim se odbija zahtjev osobe TL za preispitivanje ništavosti koje proizlaze iz nedodjeljivanja tumača odnosno nepostojanja prijevoda (osoba TL moldavski je državljanin koji ne razumije portugalski jezik niti se na njemu može izraziti) prilikom prisilne mjere podnošenja izjave o identitetu i boravištu, uručivanja poziva za saslušanje na sudu u skladu s člankom 495. stavkom 2. Código de Processo Penal (Zakonik o kaznenom postupku, u daljnjem tekstu: CPP) i obavijesti o rješenju o ukidanju odgode izvršenja kazne.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članaka 1., 2. i 3. Direktive 2010/64/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima (SL 2010., L 280, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 213.) te

članka 3. Direktive 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.).

Prethodno pitanje

„Mogu li se članci 1., 2. i 3. [Direktive 2010/64/EU] i članak 3. [Direktive 2012/13/EU] Europskog parlamenta i Vijeća, samostalno ili u vezi s člankom 6. EKLJP-a, tumačiti na način da im se ne protivi odredba nacionalnog prava kojom se nedodjeljivanje tumača i nepostojanje prijevoda bitnih postupovnih akata, kad je okrivljenik osoba koja ne razumije jezik postupka, kažnjava relativnom ništavosti, na koju se mora pozvati, i kojom se dopušta otklanjanje takve ništavosti protokom vremena?”

Navedene odredbe prava Unije

Članci 1., 2. i 3. Direktive 2010/64/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima

Članci 3. i 6. Direktive 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku

Navedene odredbe nacionalnog prava

Članak 92. stavci 1. i 2., članak 120. stavak 1., članak 120. stavak 2. točka (c) i članak 120. stavak 3. točke (a) i (d), članak 122. te članak 196. Zakonika o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: CPP)

„Članak 92.

Jezik radnji i dodjela tumača

1. U pisanim postupovnim aktima i usmenim postupovnim radnjama upotrebljava se portugalski jezik, a u protivnom se oni smatraju ništavima.

2. Kad u postupku treba sudjelovati osoba koja ne govori portugalski jezik ili njime ne vlada, bez naknade joj se dodjeljuje prikladan tumač, čak i ako subjekt koji poduzima radnju ili neki od sudionika u postupku govori jezik dotične osobe.

[...]

Članak 120.

Ništavosti na koje se mora pozvati

1. Zainteresirane stranke moraju se pozvati na svaku ništavost na koju se ne upućuje u prethodnom članku, a ona podliježe pravilima utvrđenima u ovom i sljedećem članku.

2. Osim ništavosti predviđenih drugim zakonskim odredbama, sljedeće su ništavosti na koje se mora pozvati:

[...]

(c) nedodjeljivanje tumača kad je njegova dodjela zakonom obvezna.

[...]

3. Na ništavosti iz prethodnih stavaka mora se pozvati:

(a) Kad je riječ o ništavosti akta u kojem sudjeluje zainteresirana stranka, prije njegova završetka.

[...]

(d) Kad je riječ o posebnih postupcima, na početku rasprave.

Članak 122.

Učinci proglašenja ništavosti

1. Ništavost podrazumijeva nevaljanost akta u kojem je do nje došlo, kao i akata koji o njemu ovise i na koje ništavost može utjecati.

2. Proglašenjem ništavosti utvrđuju se akti koje treba smatrati nevaljanima te se, kad je to potrebno i moguće, nalaže njihovo ponavljanje [...].

3. Prilikom proglašenja ništavosti sud nalaže zadržavanje svih akata koji mogu izbjeći utjecaj ništavosti.”

„Članak 196.

Izjava o identitetu i boravištu

[...]

3. U izjavi treba navesti da se okrivljenika obavijestilo:

(a) o obvezi pojavljivanja pred nadležnim tijelom ili obvezi da bude dostupan tom tijelu ako je to zakonom propisano ili kad mu se u tu svrhu uredno dostavi poziv;

(b) o obvezi da ne mijenja boravište ili ne izbiva iz njega u razdoblju duljem od pet dana a da pritom ne obavijesti nadležno tijelo o novom boravištu ili mjestu na kojem ga se može pronaći;

(c) da se naknadne obavijesti upućuju redovnom poštom na adresu navedenu u stavku 2., osim ako okrivljenik ne uputi obavijest o drugoj adresi u zahtjevu koji se uručuje ili šalje preporučenom poštom tajništvu suda na kojem se odlučuje o postupku u tom trenutku;

(d) o tome da nepoštovanjem odredbi prethodnih stavaka dopušta da ga branitelj zastupa u svim postupovnim radnjama u kojima ima pravo ili obvezu osobno sudjelovati, kao i da se suđenje održi u njegovoj odsutnosti [...];

(e) o tome da, u slučaju osuđujuće presude, izjava o identitetu i boravištu prestaje proizvoditi učinke u trenutku prestanka kazne.”

Navedene odredbe međunarodnog prava

Članak 6. stavak 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisana u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP)

Sažet prikaz činjenica i glavnog postupka

- 1 Osoba TL moldavski je državljanin te ne razumije portugalski jezik niti se na njemu može izraziti. Osoba TL pozvana je 10. srpnja 2019. da sudjeluje u postupku u svojstvu okrivljenika. Odgovarajući akt sastavljen je na portugalskom jeziku i preveden je na rumunjski, službeni jezik Moldavije. Istog je datuma protiv osobe TL izrečena prisilna mjera podnošenja izjave o identitetu i boravištu (*termo de identidade e residência*; u daljnjem tekstu: TIR), u skladu s člankom 196. CPP-a, te je u odgovarajućem dokumentu navedena njezina adresa.
- 2 Osobi TL nije osiguran prijevod TIR-a na službeni jezik Moldavije, odnosno rumunjski, a u aktima o pozivu na sudjelovanje u postupku i podnošenju TIR-a nije joj dodijeljen tumač. Osobi TL je na sudskoj raspravi pomagala braniteljica, a za prijevod tijekom radnji na raspravi dodijeljena joj je tumačica koja je pred sudom propisno prisegnula da će vjerno obavljati svoje zadaće.
- 3 Presudom donesenom 11. srpnja 2019., koja je postala pravomoćna 26. rujna 2019., osoba TL osuđena je kumulacijom kazni za kazneno djelo opiranja i prisile prema službenoj osobi, opisano i kažnjivo u skladu s člankom 347. stavkom 2. Códiga Penal (Kazneni zakonik), kazneno djelo neopreznog upravljanja motornim vozilom, opisano i kažnjivo u skladu s člankom 291. točkama (a) i (b) te člankom 69. stavkom 1. točkom (a) Kaznenog zakonika, i kazneno djelo upravljanja vozilom bez vozačke dozvole, opisano i kažnjivo u skladu s člankom 3. stavcima 1. i 2. Decreto-leia n.º 2/98 (Uredba sa zakonskom snagom br. 2/98), na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od tri godine, čije je izvršenje uvjetno odgođeno na jednako razdoblje, na dodatnu kaznu zabrane upravljanja motornim vozilima u trajanju od 12 mjeseci i novčanu kaznu od 80 dnevnih iznosa, u iznosu od šest eura dnevno, odnosno ukupnom iznosu od 480 eura.

- 4 Različiti pokušaji Direção-Geral de Reinserção e Serviços Prisionais (Glavna uprava za rehabilitaciju i zatvorski sustav, Portugal) da stupi u kontakt s osobom TL na adresi koja se navodi u TIR-u nisu bili uspješni, a u spisima se ne navodi nikakva obavijest o promjeni prebivališta.
- 5 Na temelju odluke od 7. siječnja 2021., osoba TL pozvana je 12. siječnja 2021., u skladu s člankom 495. stavcima 1. i 2. CPP-a, redovnom poštom s povratnicom, upućenom na adresu prebivališta koja se nalazila u TIR-u, da se pojavi pred sudom kako bi bila saslušana u pogledu nepoštovanja dužnosti, pravila ponašanja i obveza koje su joj naložene u navedenoj presudi. Poziv s novim datumom ponovno je poslan 6. travnja 2021. na istu adresu prebivališta, redovnom poštom s povratnicom. Ti su pozivi upućeni na portugalskom jeziku. Osoba TL nije se pojavila pred sudom u zakazanom terminu.
- 6 Rješenje o ukidanju odgode izvršenja kazne izrečene osobi TL doneseno je 9. lipnja 2021. te je naloženo njezino uhićenje i odvođenje u zatvor. Braniteljica osobe TL i ta osoba obaviještene su o tom rješenju redovnom poštom s povratnicom, poslanom 25. lipnja 2021. na adresu prebivališta koja je navedena u TIR-u, a rješenje je postalo pravomoćno 20. rujna 2021. Obavijest o tom rješenju dostavljena je osobi TL na portugalskom jeziku, pri čemu nije priložen odgovarajući prijevod na službeni jezik Moldavije, rumunjski.
- 7 Osoba TL uhićena je 30. rujna 2021. radi izvršavanja kazne zatvora od tri godine. Nalog se izvršio na njezinoj novoj adresi. Osoba TL otad se nalazi u zatvoru.
- 8 Osoba TL 11. listopada 2021. imenovala je branitelja u postupku. Naknadno je od Tribunala Judicial da Comarca de Beja, Juízo de Competencia Genérica de Cuba (Sud sudskog okruga Beja, Sud opće nadležnosti u Cubi, Portugal; u daljnjem tekstu: prvostupanjski sud) zatražila da se preispitaju ništavosti koje proizlaze iz nedodjeljivanja tumača i nepostojanja prijevoda sljedećih postupovnih radnji:
 - podnošenja izjave o identitetu i boravištu (TIR);
 - poziva na osobno saslušanje, upućenog u skladu s člankom 495. stavkom 2. CPP-a, u pogledu pretpostavki za opoziv odgode izvršenja kazne zatvora koja je osobi TL izrečena u postupku;
 - obavijesti o rješenju o opozivu odgode izvršenja izrečene kazne.
- 9 Rješenjem od 20. studenoga 2021. prvostupanjski sud odbio je zahtjev koji je podnijela osoba TL jer je smatrao da su, s obzirom na to da su nedodjeljivanje tumača i nepostojanje prijevoda navedenih postupovnih akata relativne ništavosti na koje se mora pozvati, te ništavosti otklonjene jer se na njih nije pozvalo u zakonom utvrđenim rokovima iz članka 120. stavka 3. točaka (a) i (d) CPP-a.
- 10 Budući da se nije slagala s navedenom odlukom, osoba TL podnijela je žalbu Tribunalu da Relação de Évora (Žalbeni sud u Évori; u daljnjem tekstu: sud koji je uputio zahtjev) u kojoj zahtijeva ukidanje pobijane odluke i donošenje nove

odluke u kojoj bi se nepostojećima proglasili poziv na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika, TIR, rješenje o opozivu odgode izvršenja kazne i pripadajuća obavijest o njemu, kao i da se sve naknadne postupovne radnje liše učinka.

Ključni argumenti stranaka glavnog postupka

Argumenti osobe TL

- 11 Kad je riječ o hijerarhiji izvora prava, osoba TL tvrdi da se u nacionalnoj pravnoj teoriji i sudskoj praksi većinski zagovara to da EKLJP zauzima položaj između Ustava Portugalske Republike (u daljnjem tekstu: Ustav) i redovnih zakona. Stoga EKLJP, iako je u portugalskom unutarnjem pravnom poretku na snazi u položaju ispod Ustava, u skladu s odredbama članka 8. stavka 2. Ustava ima veću snagu od redovnih zakona, pa u slučaju neusklađenosti s CPP-om prevladava EKLJP.
- 12 Minimalne mjere i pravila iz EKLJP-a, koje tijela Europske unije slijede, doveli su do direktiva 2010/64 i 2012/13. Stoga je Direktiva 2010/64, koja je objavljena u *Službenom listu Europske unije* 26. listopada 2010 i čiji je rok za prenošenje u Portugalu istekao 27. listopada 2013., izravno primjenjiva u navedenoj državi članici od 28. listopada 2013., zbog čega je, s obzirom na datum nastanka činjenica, primjenjiva i na ovaj slučaj.
- 13 Uzimajući u obzir načelo usklađenog tumačenja, okolnost da Portugal nije prenio tu direktivu ne znači da ona nije na snazi u portugalskom pravnom poretku i pravnom poretku Europske unije. U skladu sa sudskom praksom Suda, čak i ako takvo usklađeno tumačenje nije moguće, direktiva se može izravno primijeniti a da nije prenesena pod uvjetnom da je istekao rok za njezin prijenos, da se njome dodjeljuju prava i da je pravilo kojim se ta prava dodjeljuju dovoljno jasno, precizno i bezuvjetno, kao što je to ovdje slučaj. Stoga, iako Direktiva 2010/64 nije prenesena u Portugalu, ispunjeni su svi zahtjevi da bude izravno učinkovita u unutarnjem pravnom poretku i proizvodi izravne učinke, konkretno, vertikalni izravni učinak, tako da se na njezinu izravnu primjenu može pozvati pred bilo kojim sudom Unije.
- 14 Stoga je ključno jasno definirati primjenjivost i jamstvo prava na tumača tijekom cijelog postupka jer ga je osoba TL imala samo tijekom sudske rasprave. Međutim, kad je riječ o prijevodu postupovnih akata, u Direktivi 2010/64 jasno se utvrđuje popis akata koji se moraju prevesti, koji se definiraju kao „minimalna prava”, slično kao u članku 6. stavku 3. EKLJP-a, a koji se konkretizira u minimalnom broju dokumenata čije se utvrđivanje smatralo prikladnim i razumnim u pravnom poretku Unije.
- 15 Sud je u tom pogledu u presudi od 12. listopada 2017., *Sleutjes (C-278/16, EU:C:2017:[757])*, utvrdio da „članak 3. Direktive 2010/64 treba tumačiti na način da akt kao što je nalog predviđen nacionalnim pravom radi sankcioniranja

lakših kažnjivih djela i koji je izdao sud u jednostranom pojednostavnjenom postupku predstavlja ‚bitan dokument‘ u smislu stavka 1. tog članka, čiji pisani prijevod treba, sukladno formalnim zahtjevima postavljenima tom odredbom, biti osiguran osumnjičenicima ili optuženicima koji ne razumiju predmetni jezik postupka, kako bi im se omogućilo ostvarivanje njihovih prava obrane i tako jamčilo pravičnost postupka”.

- 16 Portugalsko kazнено postupovno zakonodavstvo ne sadržava nikakvo pravilo kojim bi se utvrdio sličan popis minimalnih prava ili dokumenata koji se prevode niti se njime predviđa minimalan broj dokumenata koji se moraju prevesti. Međutim, Portugalska Država i njezini sudovi izravno su obvezani poštovati to pravo na prijevod bitnih dokumenata i dužni su, u pravilu, donijeti odluku o prevođenju svih „[...] odluk[a] o lišavanju slobode, sv[ih] optužni[h] prijedlog[a] ili optužnica te sv[ih] presud[a]”, kao i dokumenata koje je obvezno priložiti u skladu s člankom 3. stavkom 3. te direktive.
- 17 Stoga je trebalo prevesti postupovne akte poziva na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika i podnošenja TIR-a, kao i rješenje o opozivu odgode izvršenja kazne, jer je riječ o odluci o osudi i lišavanju slobode, te pripadajuću obavijest, no navedeni dokumenti nisu prevedeni.
- 18 Usto, u presudi od 12. listopada 2017., Sleutjes (C-278/16, EU:C:2017:[757]), utvrđuje se da, kad je odluka o osudi „[...] upućen[a] osobi samo na jeziku predmetnog postupka iako ona ne vlada tim jezikom, ta osoba nije u mogućnosti razumjeti što joj se stavlja na teret i stoga ne može valjano ostvariti svoja prava obrane, ako ne dobije prijevod naveden[e] [odluke] na jeziku koji razumije”.
- 19 S druge strane, Direktiva 2012/13 o pravu na informiranje u kaznenom postupku izravno je primjenjiva u Portugalu od 2. lipnja 2014. te je primjenjiva i na ovaj postupak, s obzirom na datum kad su nastale činjenice koje su predmet postupka.
- 20 Pravo okrivljenika da bude informiran na jeziku koji razumije konkretno je i stvarno pravo, kao što se to navodi u presudi Europskog suda za ljudska prava od 19. prosinca 1989. u predmetu Kamasinski protiv Austrije, pa nije dovoljno da pravosudna tijela samo dodijele tumača, nego je nužan neki oblik naknadnog nadzora nad njegovim obavljanjem vlastitih dužnosti.
- 21 Člankom 6. [stavkom 3.] točkama (a) i (e) EKLJP-a utvrđuje se da optuženik ima barem pravo da „u najkraćem roku bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima optužbe koja se podiže protiv njega”, kao i pravo na „besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava u sudu”.
- 22 Međutim, s obzirom na to da su zakonske odredbe jasne i iscrpne te da se njima okrivljeniku jamči pravo na tumača i prijevod od početka do kraja postupka, uobičajena praksa da se tumač dodjeli samo na sudskoj raspravi, kao što se to dogodilo u ovom slučaju, nije dostatna.

- 23 Budući da su u ovom predmetu povrijeđena žaliteljeva prava na tumača i prijevod postupovnih dokumenata, kao i njegovo pravo na informiranje, koja proizlaze iz navedenih direktiva, nisu poštovane ni dužnosti ni obveze koje iz njih proizlaze za Portugalsku Državu, uključujući sudove.
- 24 Uzimajući u obzir da je osoba TL strani državljanin koji ne govori portugalski jezik niti njime vlada, za svaku postupovnu radnju u kojoj ona sudjeluje treba joj dodijeliti tumača, a posebno kad je se informira o njezinim pravima i obvezama, kao što se to utvrđuje u članku 92. stavku 2. CPP-a.
- 25 Kako bi se osobu TL smatralo odgovornom za nepoštovanje obveza kojima podliježe na temelju TIR-a, ona ih je trebala biti svjesna, a to nikako nije slučaj jer joj nije osiguran nikakav prijevod. Naime, nije sigurno da je osoba TL razumjela i najmanji dio značenja navedenih obveza i dužnosti, a još je manje da se mogla pozvati na ništavosti zbog nedodjeljivanja tumača i nepostojanja prijevoda različitih postupovnih akata prije nego što je rješenje o opozivu odgode izvršenja kazne postalo pravomoćno.
- 26 Stoga poziv na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika ni TIR, zajedno s drugim naknadnim postupovnim aktima, među kojima je obavijest o rješenju o opozivu odgode izvršenja kazne, ne mogu imati nikakvu postupovnu važnost uzimajući u obzir žaliteljevo temeljno pravo na obranu i ustavno pravo na pošteno i pravično suđenje, koje je moguće samo ako mu se na odgovarajući način pruži prilika da se brani, a da ga se izravno ili neizravno ne stavi u nepovoljniji položaj u odnosu na druge stranke, posebno u odnosu na državno odvjetništvo kao tužitelja.
- 27 Ništavosti na koje se poziva žalitelj, odnosno nedodjeljivanje tumača i nepostojanje prijevoda poziva na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika, akta podnošenja TIR-a i rješenja o opozivu odgode izvršenja kazne te pripadajuća obavijest o njemu, nisu otklonjive ništavosti (vidjeti presudu Tribunala da Relação de Évora (Žalbeni sud u Évori), predmet br. 55/2017.9GBLGS.EI).
- 28 Stoga je poziv na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika, akt o podnošenju TIR-a i rješenje o opozivu odgode izvršenja kazne te pripadajuću obavijest o njemu, među ostalim, trebalo prevesti na žaliteljev materinski jezik. Osim toga, žalitelj je trebao imati tumača, kojeg mu je trebala dodijeliti policija ili državno odvjetništvo, već od poziva na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika i akta o podnošenju TIR-a, u trenutku njegova uhićenja ili barem kad je bio obavezan potpisati dokumente koje su mu dostavila tijela, na način da se zajamči da je razumio obveze koje snosi na temelju TIR-a.
- 29 TIR je u trenutačnom kaznenom postupovnom zakonodavstvu bitan dokument koji je obuhvaćen odredbama članka 3. stavka 1. Direktive 2010/64 i koji se posljedično mora prevesti na materinski jezik okrivljenika jer se u tom dokumentu navode obveze utvrđene člankom 196. stavkom 3. CPP-a.

- 30 Osim toga, s obzirom na to da Portugalska Država ima pozitivnu obvezu provedbe određenih akata, njihova se neprovedba može staviti na teret samo toj državi, zbog čega se postupovne ništavosti na koje se pozvalo ne mogu smatrati otklonjivima jer ih adresat akta nije pobijao, posebno zato što za navedene ništavosti odgovornost snose pravosudna tijela. Osim toga, obveze kojima podliježu ta tijela podrazumijevaju izuzimanje od primjene svih pravila nacionalnog prava koja se protive odredbama navedenih direktiva, kojima se utvrđuje zajednički okvir Zajednice, uključujući sustav pozivanja na ništavosti radi ispravljanja propusta za koje je odgovorna država.
- 31 Slijedom toga, postupovne radnje o kojima je riječ u ovom predmetu, odnosno poziv na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika, akt o podnošenju TIR-a, rješenje o opozivu odgode izvršenja kazne izrečene žalitelju i pripadajuća obavijest o njemu, nepostojeći su jer su otpočeta nevaljani, pa ih, s obzirom na to da ne mogu proizvoditi pravne učinke, treba proglasiti ništavima i ponoviti, što podrazumijeva poništenje kasnijih postupanja.
- 32 S druge strane, pobija se tvrdnja da je žaliteljevo pravo na saslušanje poštovano jer ga je tijekom cijelog postupka zastupala braniteljica imenovana po službenoj dužnosti. Naime, osim što imenovana braniteljica žalitelja nije zastupala prilikom poziva da sudjeluje u postupku u svojstvu okrivljenika ni prilikom podnošenja TIR-a, ona mu je usto samo pomagala na sudskoj raspravi i saslušanju na koje se upućuje u članku 495. stavku 2. CPP-a te mu je pomogla podnijeti zahtjev za obročno plaćanje novčane kazne koja mu je izrečena. Nije se prethodno očitovala ni o kakvoj odluci koja utječe na žalitelja osobno i dopustila je da sve odluke koje ozbiljno utječu na njegova temeljna prava postanu pravomoćne. U tom se smislu ne može tvrditi da je žaliteljevo pravo na saslušanje ostvareno time što mu je dodijeljena braniteljica po službenoj dužnosti, zbog čega je povrijeđeno i to pravo na pristup branitelju koje mu je zajamčeno na temelju CPP-a.
- 33 Neuspjeh pokušaja tijela da stupe u kontakt sa žaliteljem kako bi se provela uvjetna odgoda izvršenja kazne, što je bio jedini razlog opoziva navedene odgode, kao i stvarno neuručenje poziva na sud za potrebe članka 495. stavka 2. CPP-a i rješenja o opozivu odgode izvršenja kazne zatvora, temelje se na promjeni adrese prebivališta žalitelja, koji tvrdi da nije zaprimio navedene obavijesti jer se preselio s adrese koja se navodi u TIR-u, a da, s obzirom na to da TIR nije bio preveden, nije znao da o navedenoj promjeni adrese prebivališta mora obavijestiti sud.

Obrazloženje rješenja Tribunala Judicial da Comarca de Beja (Sud sudskog okruga Beja) kojom se odbija žaliteljev zahtjev

- 34 Prvostupanjski sud nije prihvatio tvrdnje koje je iznijela osoba TL, nego se naprotiv priklonio tvrdnjama državnog odvjetništva u svojem mišljenju, na kojem se temeljio pri donošenju pobijanog rješenja, kojim se odbija žaliteljev zahtjev jer se smatra da nedodjeljivanje tumača i nepostojanje prijevoda navedenih postupovnih akata predstavljaju relativne ništavosti i da se stoga na njih mora

pozvati u za to zakonom predviđenom roku, zbog čega su na datum donošenja rješenja već bile otklonjene.

- 35 Presudio je da nedodjeljivanje tumača ili nepostojanje prijevoda za okrivljenika koji ne razumije portugalski jezik niti se na njemu može izraziti, prilikom poziva na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika i obavijesti o odluci donesenoj u skladu s člankom 495. CPP-a, predstavlja relativnu ništavost, na koju se mora pozvati, predviđenu člankom 120. stavkom 1. točkom (c) CPP-a.
- 36 U skladu s odredbama članka 120. stavka 3. točki (a) i (d) CPP-a, ništavosti zbog nepostojanja prijevoda poziva na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika i rješenja donesenog u skladu s člankom 495. CPP-a smatraju se otklonjenima jer se na njih nije pozvalo u trenutku poziva na sudjelovanje u postupku, na početku sudske rasprave ili, najkasnije, prije nego što je rješenje o opozivu odgode izvršenja kazne zatvora koja je izrečena okrivljeniku postalo pravomoćno.
- 37 Osim toga, prvostupanjski sud tvrdi da je upoznat sa sadržajem Direktive 2010/64 o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima i sadržajem Direktive 2012/13 o pravu na informiranje.
- 38 Iako direktiva u pravilu može proizvoditi učinke tek nakon njezina prenošenja, u skladu sa sudskom praksom Suda direktiva koja nije prenesena, ili je prenesena nepravilno, može imati određen izravni učinak (vertikalni izravni učinak), a pojedinci se na takvu direktivu mogu pozvati pred sudom pod sljedećim pretpostavkama: (a) ako nije prenesena u nacionalno pravo ili je prenesena nepravilno, (b) ako su odredbe direktive bezuvjetne te dovoljno jasne i precizne, (c) ako se odredbama direktive pojedincima dodjeljuju prava i (d) ako je istekao rok za njezino prenošenje.
- 39 Međutim, prvostupanjski sud ne smatra da je, s obzirom na navedeni propis Unije, došlo do izravnog i izričitog izuzimanja od primjene unutarnjeg prava, konkretno, članka 120. stavka 1. točke (c) CPP-a, kojim se utvrđuje otklonjiva ništavost zbog nedodjeljivanja tumača u slučajevima u kojima je njegova dodjela zakonom obvezna, na koju se mora pozvati u rokovima predviđenim u stavku 3. navedenog članka.
- 40 Smatra da se općenito i apstraktno prihvaćanje takvog tumačenja (kojim se unutarnje pravo izuzima od primjene), kojim se ne dodjeljuje nikakav koristan učinak članku 120. stavku 1. točki (c) CPP-a, protivi pravu i nije u skladu s načelima Unije koja su obvezujuća za Portugalsku Državu (i sudove), posebno s načelom usklađenog tumačenja, kao što to tvrdi osoba TL.
- 41 S obzirom na prethodno navedeno, prvostupanjski sud smatra da nepostojanje prijevoda i nedodjeljivanje tumača stranom okrivljeniku koji ne razumije portugalski jezik, za potrebe obavješćivanja o obvezama iz TIR-a ili za potrebe obavješćivanja o rješenju o opozivu odgode izvršenja kazne zatvora, predstavlja relativnu ništavost na koju se mora pozvati u skladu s odredbama članka 120. stavka 1. točke (c) CPP-a. Na takvu se ništavost mora pozvati pod uvjetima iz

članka 120. stavka 3. točaka (a) i (d) CPP-a, u kojem se utvrđuju rokovi za to pozivanje, nakon čijeg se isteka ništavost smatra otklonjenom.

- 42 S druge strane, osoba TL prisustvovala je sudskoj raspravi (dodijeljen joj je prikladan tumač i pomagala joj je braniteljica), radnji tijekom koje je mogla u potpunosti ostvariti svoje pravo na obranu i tijekom koje su joj predstavljena djela koja joj se stavljaju na teret te je obaviještena o konačnoj presudi (svi su ti akti usmeno prevedeni tijekom same rasprave).
- 43 Tijekom postupka poštovano je okrivljenikovo pravo na saslušanje: osoba TL propisno je i valjano obaviještena o svim donesenim odlukama i rješenjima i tijekom cijelog postupka u svakom trenutku zastupala ju je braniteljica, koja je propisno i valjano obaviještena o svim donesenim postupovnim aktima (presudi, odlukama kojima se odlučuje pozvati osobu TL na saslušanje i rješenju o opozivu odgode izvršenja kazne zatvora).
- 44 Sve su odluke i rješenja doneseni u postupku postali pravomoćni jer protiv njih nije podnesena nikakva žalba ili prigovor, pa se bilo kakva (eventualna) ništavost do koje je došlo tijekom postupka u ovom trenutku smatra otklonjenom. Posljedično, zbog navedenih razloga, prvostupanjski je sud odbio zahtjev osobe TL za preispitivanje ništavosti na koje se pozvala jer je bio pravno neosnovan.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 45 Direktive 2010/64 i 2012/13 nisu prenesene u portugalski pravni poredak, a rokovi za prenošenje svake od njih istekli su 27. studenoga 2013. odnosno 2. lipnja 2014.
- 46 Uzimajući u obzir tvrdnje osobe TL, sljedeća su pitanja koja treba ispitati i o kojima treba donijeti odluku:
- (a) Treba utvrditi jesu li direktive 2010/64 i 2012/13 primjenjive u unutarnjem pravom poretku na temelju „vertikalnog izravnog učinka”, pri čemu prevladavaju nad unutarnjim pravom i imaju prednost, ili, podredno, ako nema takvog učinka, na temelju tumačenja nacionalnog prava u skladu s „načelom usklađenog tumačenja” (kao što se to utvrđuje u presudi od 13. studenoga 1990., *Marleasing*, C-106/89, EU:C:1990:395, t. 8.).
- (b) U svakom slučaju, neovisno o tome primjenjuje li se vertikalni izravni učinak ili usklađeno tumačenje, treba zatim utvrditi jesu li postupovni akti čiju valjanost žalitelj dovodi u pitanje (poziv na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika, akt o podnošenju TIR-a, poziv za potrebe članka 495. stavka 2. CPP-a i obavijest o rješenju o opozivu odgode izvršenja kazne zatvora) obuhvaćeni pojmom „bitni dokumenti” iz članka 3. Direktive 2010/64 radi zaštite „minimalnih prava” zajamčenih člankom 6. stavkom 3. EKLJP-a i je li u okviru tih akata trebalo osigurati pravo na tumačenje i pravo na prijevod na koja se upućuje u člancima 1., 2. i 3. navedene direktive i članku 3. stavku 1. točki (d) Direktive 2012/13.

- (c) U slučaju potvrdnog odgovora na prethodno pitanje, treba utvrditi pravno-postupovne posljedice nedodjeljivanja tumača i nepostojanja prijevoda navedenih akata te posljedično utvrditi je li u skladu s primjenom navedenih direktiva tumačenje članka 120. stavka 3. CPP-a koje je primijenio prvostupanjski sud, u skladu s kojim se ništavosti zbog nepostojanja prijevoda akta kojim se osoba TL poziva na sudjelovanje u postupku u svojstvu okrivljenika, akta o podnošenju TIR-a, poziva za potrebe članka 495. stavka 2. CPP-a i obavijesti o rješenju o opozivu odgode izvršenja kazne, smatraju otklonjenima jer se na njih nije pozvalo u trenutku poziva na postupak, na početku sudske rasprave ili prije nego što je navedeno rješenje postalo pravomoćno.
- 47 Sud koji je uputio zahtjev pita se je li u skladu s primjenom navedenih direktiva tumačenje članka 120. stavka 3. CPP-a koje zagovara prvostupanjski sud, u skladu s kojim se ništavosti zbog nepostojanja prijevoda i nedodjeljivanja tumača prilikom akta o podnošenju TIR-a, poziva okrivljenika na sud za potrebe članka 495. stavka 2. CPP-a i obavijesti o rješenju o opozivu odgode izvršenja kazne smatraju otklonjenima jer se na njih nije pozvalo u rokovima predviđenim u navedenom članku.
- 48 Riječ je o slučaju primjene prava Europske unije, a pitanje koje se postavlja odnosi se na prikladnu postupovnu sankciju za nevaljane kaznenopostupovne akte koji se uređuju pravilima iz pravnih akata Unije. Stoga se smatra nužnim poštovati ciljeve koji se nastoje postići predmetnim direktivama jer su države članice dužne primijeniti pravo Unije u svojim unutarnjim pravnim porecima „uz poštovanje njihovih vlastitih i posebnih obilježja”, u skladu s člankom 291. UFEU-a. Ta se pretpostavka temelji na načelima lojalnosti u Zajednici, lojalne suradnje i opće usklađenosti pravnog poretka Unije, a iz nje proizlazi da se povrede pravila prava Unije moraju sankcionirati ako se nastoji očuvati ostvarenje ciljeva koji se žele postići povrijeđenim pravilima.
- 49 Sud koji je uputio zahtjev smatra da obvezatnost primjene odredbi direktiva, u ovom slučaju na temelju vertikalnog izravnog učinka, s obzirom na načelo nadređenosti prava Unije, podrazumijeva izuzimanje od primjene svih odredbi nacionalnog prava koje su protivne odredbama navedenih akata Unije. Međutim, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, kako proizlazi iz predmetnog slučaja, potrebno je razjasniti je li sustav otklanjanja ništavosti utvrđen člankom 120. stavkom 3. CPP-a, ako se primijeni na pobijanu odluku, stvarno protivan pravilima direktiva koje se nastoje primijeniti ili pak može s njima supostojati.
- 50 U pravnom poretku Europske unije, pod uvjetima koji se izričito predviđaju u članku 267. UFEU-a, ako se pitanje o tumačenju prava Unije pojavi u predmetu koji je u tijeku pred nacionalnim sudom, taj sud može ili mora, ovisno o tome ima li protiv njegovih odluka pravnog lijeka, uputiti to pitanje Sudu Europske unije. Međutim, u ovom slučaju, uzimajući u obzir da, na temelju članka 400. stavka 1. točke (c) CPP-a, protiv odluke koju treba donijeti nema redovnog pravnog lijeka, sud koji je uputio zahtjev obavezan je na temelju članka 267. UFEU-a Sudu uputiti ranije navedeno prethodno pitanje.

- 51 Osim toga, s obzirom na to da je riječ o obvezi upućivanja, u ovom slučaju nije ispunjena nijedna od okolnosti u kojima je nacionalni sud, u skladu sa sudskom praksom Suda, oslobođen od takvog upućivanja jer ni direktive koje se nastoje primijeniti nisu same po sebi jasne niti se u sudskoj praksi Suda može pronaći bilo kakvo pojašnjenje tih direktiva, posebno u pogledu njihova utjecaja na postavljeno pitanje. Stoga nije riječ o situacijama oslobođenja od obveze upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku koje se utvrđuju u sudskoj praksi.
- 52 Valja usto istaknuti da se u članku 267. četvrtom stavku UFEU-a izričito određuje da „[a]ko se to pitanje postavi u predmetu koji je u tijeku pred sudom neke države članice u pogledu osobe kojoj je oduzeta sloboda, Sud Europske unije djeluje u najkraćem mogućem roku”. Uzimajući u obzir da se žalitelj u ovom predmetu nalazi u zatvoru od 30. rujna 2021. radi izvršenja odluke o opozivu odgode izvršenja kazne zatvora koja mu je izrečena i da se u žalbi dovodi u pitanje valjanost navedene odluke, treba tražiti obradu ovog zahtjeva za prethodnu odluku u ubrzanom ili hitnom postupku, u skladu s odredbama članka 105. i sljedećih Poslovnika Suda i članka 23.a Statuta Suda.
- 53 S obzirom na sve navedeno i na iznesene razloge, suci Kaznenog odjela Tribunala da Relação de Évora (Žalbeni sud u Évori, Portugal) odlučuju:
1. Uputiti Sudu ranije navedeno prethodno pitanje.
 2. Zatražiti da se zahtjev za prethodnu odluku obradi u ubrzanom ili hitnom prethodnom postupku u skladu s člankom 267. četvrtim stavkom UFEU-a, člankom 105. i sljedećima Poslovnika Suda te člankom 23.a Statuta Suda.